

8 perc

12.nap / A szabadság parancsolatai

2 Mózes 20, 1-17

1 Akkor mondta el Isten mindezeket az igéket:

2 Én, az Úr vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a szolgaság házából.

3 Ne legyen más istened rajtam kívül!

4 Ne csinálj magadnak semmiféle bálványszobrot azoknak a képmására, amik fenn az égben, lenn a földön vagy a föld alatt a vízben vannak.

5 Ne imádd és ne tiszteld azokat, mert én, az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok! Megbüntetem az atyák bűnéért a fiaikat is három, sőt négy nemzedéken át, ha gyűlölnék engem.

6 De irgalmasan bánok ezer nemzedéken át azokkal, akik szeretnek engem és megtartják parancsolataimat.

7 Ne mondd ki hiába Istenednek, az Úrnak a nevét, mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül azt, aki hiába mondja ki a nevét!

8 Emlékezz meg a nyugalom napjáról, és szenteld meg azt!

9 Hat napon át dolgozz, és végezd mindenféle munkádat!

10 De a hetedik nap a te Istenednek, az Úrnak nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon se te, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, se állatod, se a kapuidon belül tartózkodó jövevény.

11 Mert hat nap alatt alkotta meg az Úr az eget, a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megpihent. Azért megáldotta az Úr a nyugalom napját, és megszentelte azt.

12 Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú ideig élhess azon a földön, amelyet Istened, az Úr ad neked!

13 Ne ölj!

14 Ne paráználkodj!

15 Ne lopj!

16 Ne tanúskodj hamisan felebarátod ellen!

17 Ne kívánd felebarátod házáat! Ne kívánd felebarátod feleségét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát és semmit, ami a felebarátodé!

Egyszer megkérdeztek egy kisfiút, mi a kereszténység. Így válaszolt: "A kereszténység, az minden, amit nem szabad!" Szemmel láthatóan szerinte a kereszténység szabályok és tiltások egyetlen nagy rendszere. Nyilván nem hallott semmit, illetve nem beszélt neki senki a hit tulajdonképpeni tartalmáról: a bizalomról, arról, hogy az ember örül Istennek, a szabadságnak és a szeretetnek. Bizonyára a Tízparancsolatban találjuk az egyik okát annak,

hogy a kereszténység olyan játékrontó vallás gyanújába került, amely elrontja az ember kedvét. Hagyományos hangzásában ugyanis jóformán beleivódik az emberekbe: "Ne tedd ezt, ne tedd azt!" Ez annyira felbosszantotta Hermann Hessét, hogy ezt mondta: "Mihelyst valaki így szól hozzám: »Tedd meg...!«, azonnal ellenállás lép fel bennem, és tudom, hogy nem fogom megtenni." Ez úgy hangzik, mint egy gyerek dacos reakciója, de Hesse ellenkezése mögött sokkal több rejlik.

Az a gond ugyanis, hogy a parancsra történő erkölcsi magatartás nem valódi erkölcs. Ha csak azért teszek meg valamit, mert azt valaki - ráadásul talán büntetéssel fenyegetve - megparancsolta, vagy mert jutalmat várok érte, akkor a tettem se erkölcsileg, se igazából nem jó. Erkölcsileg csak az az ember jó, aki a jót magáért a jóért teszi. Ezzel viszont egy paradoxnak tűnő ténnyel találjuk szemben magunkat: a Tízparancsolat nem hoz létre erkölcsiséget. Sőt ha parancsként fogjuk fel a parancsolatokat, úgy kifejezetten ellentétben állnak az erkölcsös viselkedéssel.

12.nap / A szabadság parancsolatai

A külsődleges tetteinknek csak a felületét, de nem azt a területet érintik bennünk, ahol az erkölcs és az erkölcstelenség születik: emberi szívünket. Jézus éppen erre akart rámutatni, amikor a Hegyi beszédben az ószövetségi parancsokkal szemben egy mélyebb erkölcsiséget állított fel. Az emberölés - mondta - már az embertársamról való negatív gondolatokkal kezdődik. A házasságtörés már a vággyal kezdődik. Jézus még az Ószövetség (!) embertársi szeretetre való felhívására is rátesz egy lapáttal. Embertársaink szeretete - mondja - szép dolog. De az igazi erkölcsösség abban nyilvánul meg, hogy ellenségemmel is tudok-e jól cselekedni. Akkor a jó valóban a szívem legmélyén lakozik.

A parancsok mindig a külsődleges viselkedést szabályozzák. De az emberi szívet nem lehet kívülről irányítani. Egyetlen parancs sem éri el az emberi szívet - még a Hegyi beszéd parancsai sem (Máté 5-7). Ezért a parancsolatok soha nem képesek arra, hogy erkölcsös embereket legkevésbé keresztényeket csináljanak belőlünk. Ez utóbbit azért említem meg, mert sokan így gondolják. Ha az utcán megkérdezzük valakit arról, hogy mitől lesz egy ember keresztény, az illető csakhamar a Tízparancsolatról kezd beszélni. Gyakran hallani: "Az a keresztény számomra, aki betartja a Tízparancsolatot." És mivel általában nem ölünk meg senkit, csak végszükség esetén hazudunk, és az adócsalást se tekintjük lopásnak, azt gondoljuk, a Jóisten biztosan elégedett velünk, végtére is jó keresztények vagyunk. Ez sajnos azonban mégsem ilyen egyszerű. A Tízparancsolat a legkevésbé sem tesz erkölcsössé, nemhogy kereszténnyé. De akkor mi értelme a parancsolatoknak? Akkor jutunk a válasz nyomára, ha közelebbről megnézzük azt a mondatot, mely a Tízparancsolatnak szinte a címeként áll az elején: "Én vagyok az Úr, a te Istened, aki kiszabadított téged az egyiptomi rabságból." A Tízparancsolatban a felszabadítás Istene szól hozzánk! Ez azt jelenti, hogy a Tízparancsolatnak nagyon is sok köze van ahhoz a szabadsághoz, melyre Isten bennünket fel szeretne szabadítani. A parancsolatok a külső szabadságunkat védik, ugyanakkor rámutatnak a belső rabságunkra is. És a Tízparancsolat a szeretet szabadságára vezet. Luther Márton a parancsolatok három funkcióját retesznek, tükörnek és vezérfonalnak nevezi.

1. A parancsolatok külső szabadságunkat védik (retesz)

Igaz, a Tízparancsolat nem képes sem elérni, sem megváltoztatni a szívemet, de, hála Istennek, befolyásolni tudja a tetteimet! Erkölcsösségem szempontjából nem döntő, hogy ténylegesen vagy csak a szívem mélyén vagyok gyilkos, házasságtörő vagy tolvaj. De embertársaim számára ez bizony lényeges különbség! Luther Márton ezt mondja: A parancsolatok reteszt tolnak az ember külső gonoszsága elé. És mivel ezt teszik, legalább kívülről védik a szabadságunkat. Ama mottó alapján, mely szerint minden nagy dolog igazából egyszerű, a Tízparancsolat az emberi élet központi témáit és igényeit foglalja össze: szól a testi sértetlenségre való jogról (6.), a házasság és a család védelméről (7. és 5.), az egyéni tulajdonjogról (8.), a kimondott szó megbízhatóságára való ráutaltságunkról (9.). A szabadnap parancsolata (4.) a pihenés, az ünneplés és a munka ritmusát védelmezi. És a "Ne kívánd..." parancsolat (10.) az emberben lévő összes gonoszság gyökerét találja el, sőt végeredményben olyan égetően aktuális problémák gyökerére mutat rá, mint a gazdasági és a természetvédelmi kérdések. Összesűrítve azt mondhatjuk: a Tízparancsolat a teremtmény! és a társadalmi élet elemi javait biztosítja. A Tízparancsolat ily módon mintegy az emberi lét és az emberré válás általános kereteit nyújtja. Ezért tehát egyáltalán nem a sajátosan keresztényi igazolása, hanem alapvetően emberi dolog ehhez tartani magunkat. Ez az Istennel való kapcsolatunkat szabályozó parancsolatokra is érvényes. Még maga az első parancsolat is inkább nekünk használ, mint Istennek: ha e mellett az Isten mellett más isteneink is vannak, az azt jelenti, hogy áldozatul estünk az életünk nagy hazugságának, azt jelenti, hogy olyan hatalmaknak nyújtunk otthont, amelyek bár sokat ígérnek, a valóságban azonban rabszolgasorba hajtanak. Istennek nincs szüksége egyeduralmi helyzetének a védelmére, minket azonban védelmezni kell mindannak a veszélye ellen, ami Isten helyére betolakszik. Hasonló érvényes a képtilalomra, illetve az Isten nevével való visszaélésre is: Isten fenségének az ezoterikus fantáziálással vagy babonás praktikákkal való önkényes elbitorlása senki másnak nem árt, csak nekünk magunknak. Jogunk van hozzá, hogy emberi létünk legmélyebb dimenzióját, vagyis istenkapcsolatunkat ne hazugságok és a félelem uralják és formálják.

12.nap / A szabadság parancsolatai

2. A parancsolatok belső rabságunkra mutatnak rá (tükör)

Csak akkor lehet szó arról, hogy sajátosan keresztényi módon kezeljük a Tízparancsolatot, ha belőle kiindulva elmélkedünk az életünkről, tehát ha hajlandók vagyunk az általa tartott tükörbe belenézni. Pál apostol a parancsolatoknak ezt a keresztény használatát igen kiélezetten fogalmazta meg, amikor ezt írta: "Hiszen a törvényből csak a bűn felismerése adódik." (Róma 3,20) A parancsolatok célja, hogy az embereket a jóra buzdítsák, az életet szolgálják, valamint szabadságunk keretfeltételeit kijelöljék. Másfelől, ha őszinték akarunk lenni, meg kell állapítanunk, hogy mi ezeknek a "szabadságparancsoknak" gyakran nem teszünk eleget. Ellenkezőleg: életmódunk minket magunkat és másokat is egyre súlyosabb rabságba dönt. Ezen a ponton tükröt tartanak elénk a parancsolatok. Ugyan Isten olyannak szeret bennünket, amilyenek vagyunk, de azt nem feltétlenül akarja, hogy olyanok is maradjunk. Gondolj csak a tékozló fiú példabeszédére: az apa karjába veszi őt úgy, ahogyan van. De új ruhát is kínál neki, és felszólítja, hogy vesse le a régi, piszkos holmiját. A kereszténységhez ezért bizonyos önkritika is tartozik. Azelőtt ezt "bűnbánatnak" nevezték. Ehhez a fogalomhoz legtöbbször holmi gyanús praktikákat kötünk ("vezeklési aktus", "a ruha megszaggatása"), pedig maga a szó egyszerűen azt jelenti: megfordulni, megtérni, illetve másként kezdeni gondolkozni. Nincs olyan kereszténység, amelyben ne tapasztalnánk: nem vagyok olyan, mint amilyennek lennem kellene; nem felelek meg az emberiség mércéjének; többet kapok embertársaimtól, mint amennyit én adok nekik; Isten másmilyennek képzel engem. Kevesen fogták fel ezt olyan jól, mint Luther Márton, aki Kis kátéjában a parancsolatokhoz fűzött magyarázatokban a tiltásokat úgy, ahogy voltak, pozitívrá fordította, és teljesülésüket ezek megtartásához kötötte. A "Ne ölj!" ezek szerint: segítsd és pártold embertársadat! És egyszerre csak nehezen állíthatjuk, hogy betartottuk ezt a párán- csolatot. A "Ne törj házasságot!" pozitívan fogalmazva így hangzik: mindenki ápolja saját házastársi kapcsolatát! És a "Ne tégy hamis tanúbizonyságot felebarátod ellen!" nem csupán annyit jelent, hogy ne pietykálkodj vagy ne mondj hazugságot a másikról, hanem azt is, hogy mentsd ki a másikat, beszélj róla jól, és értelmezz vele kapcsolatban mindent a lehető legjobban! Csak ekkor teljesítjük ezt a parancsolatot! Semmiféle norma semmiféle idézgetésének nincs köze a kereszténységhez. Amíg nem jutunk át az önkritika tüzén. A Tízparancsolat csak akkor válik kereszténnyé, ha segítségével a bűnbánatig jutunk el. Többen mondták, hogy önmagunk hiányos elfogadásának, sőt a mazochizmusnak a jele, ha az ember állandóan a bűneiben turkál, és hogy a keresztények negatívan állnak saját magukhoz és az élethez. Én nem hiszem, hogy ez így van. Persze mindig előfordultak ilyen tévelygések, de fordítsuk meg a kérdést: mit jelent önmagunk elfogadása, ha egy élethazugság árán vásároljuk meg, azáltal, hogy árnyoldalainkat és a lelkünkben tátongó szakadékokat elfojtjuk vagy átsiklunk fölöttük? A kereszténységben a gyakorlatban az önmagunktól való egészséges távolságról van szó. Annak semmi köze a mazochizmushoz, ha belátjuk, hogy meg kell változnunk, akkor is, ha fáj. Sokkal rosszabb, ha megfosztjuk magunkat vagy másokat bármifajta változás reményétől, mert állandóan egy megszépített önképpel járkalunk. Csak akkor tudok először belsőleg, majd külsőleg szabadabbá válni, ha felismertem belső rabságomat. Erre az alapra épít a parancsolatok harmadik fajta használata.

3. A parancsolatok elvezetnek a szabadságban megélt szeretetre (vezérfonal)

Isten nem azt akarja, hogy életünk során ilyen-olyan szabályokhoz igazodjunk, hanem azt, hogy szerető és szeretetre méltó emberekké váljunk. Pál apostol ezt így fejezi ki: "A szeretet tehát a törvény betöltése." (Róma 13,10). Ezzel pontosan arra utal, amit Jézus tanított és megélt számunkra. Jézus egyáltalán nem tartotta magát mindig szó szerint a parancsolatokhoz. Így többször tudatosan, tüntetőleg megszegte a szombatot azért, hogy embereket gyógyítson. A következő szavakkal kommentálta tettét: "A szombat lett az emberért, nem az ember a szombatért..." (Márk 2,27) Ez azt jelenti, hogy a szeretet mindenképpen a parancsolatok fölött áll. A parancsolat az eszköz, a szeretet a cél. Ha az eszköz nem szolgál a célnak, nem kell alkalmazni, sőt felmerül a kérdés, hogy szabad-e egyáltalán alkalmazni. De ne áltassuk magunkat. Olyan helyzet, amikor egy konkrét parancsolatot a szeretet nevében helyezünk hatályon kívül, rendkívül ritkán fordul elő az életünk során. A legtöbbször nem szeretetből, hanem a szeretet hiányából adódóan szegjük meg a parancsolatokat.

12.nap / A szabadság parancsolatai

A parancsolatok az esetek több mint kilencven százalékában jó mérőszinórt adnak a kezünkbe ahhoz, hogy mit jelent konkrétan a szeretét - ezt még olyankor is kénytelenek vagyunk megállapítani, amikor olyan kivételes, szélsőséges és különleges esetek vagy konfliktus- helyzetek adódnak, hogy két parancsolat szemben áll egymással. Azért jó, hogy vannak normák, mert akkor nem kell minden alkalommal újra kitalálnunk az erkölcsöt, hanem a jó és a rossz megállapítására megbízható mércét tartunk a kezünkben. És mégis: szinte alig van olyan parancsolat, amelyre ne tudnánk kivételt megfogalmazni. Ez még a 6. parancsolatra is vonatkozik: "Ne ölj!" A parancsolatokat iránytűhöz hasonlíthatjuk, amely megmutatja az irányt számunkra. Nélkülözhetetlen eszköz, mely a helyes irányt mutatja, ugyanakkor mégsem követhetjük mindig az egyenes úton. Az a hajó, amely makacsul az iránytűt követi, esetleg belefut egy jéghegybe. Gyakran a legrövidebb út nem a célhoz vezet, hanem katasztrófához. A parancsolatok a szabadságban való szeretetre vezetnek. A sokat emlegetett "keresztény ember szabadságá"-hoz a kezelésük terén bizonyosfajta szabadság is hozzátartozik. Amennyire Isten nem rabszolgatartó, olyannyira mi sem vagyunk rabszolgák. Az ő jó parancsolatai segítenek abban, hogy megvalósítsuk a szeretetet. Ha pedig ezt imitt-amott nem teszik, szabadok vagyunk arra, hogy átmenetileg figyelmen kívül hagyjuk őket. **Mert a parancsolatok az emberért vannak, és nem az ember van a parancsolatokért és a betartásukért.**

"Szeress - és tégy, amit akarsz."

Aurelius Augustinus

12. Türelem böjt – minden megszólalásod előtt végy egy mély levegőt és gondold át, mit akarsz mondani, írni.

[A könyv megvásárolható:

<https://www.lutherkiado.hu/kiadvanyok/konyvek/lelkiseg/486-40-nap-alatt-az-en-koru/>]